

การประเมินโครงการคุณธรรมในโรงเรียนคุณธรรม สพฐ. ตามหลักอิทธิบาท 4 ของ โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครสวรรค์

An Evaluation of Moral Projects in Moral Schools, OBEC, according to
Iddhipada 4 of schools under the Nakhon Sawan Secondary Educational
Service Area Office

ณัฐมน อนันต์¹ ปฏิธิธรรม สำเนียง² และวรภักดิ์ เกื้อนช้าง³
Nathamon Anan, Prathitham Samniang and Vorakit Thuenchang

Received: February 17, 2022

Revised: March 03, 2022

Accepted: March 07, 2022

DOI: 10.14456/jra.2022.123

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ประเมินโครงการคุณธรรมในโรงเรียนคุณธรรม สพฐ. ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครสวรรค์โดยใช้รูปแบบ การประเมิน CIPPIEST Model 2) หาแนวทางการพัฒนาโครงการคุณธรรมในโรงเรียนคุณธรรม สพฐ. ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครสวรรค์ตามหลักอิทธิบาท 4 วิธีดำเนินการวิจัย ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงประเมิน โดยวิธีวิจัยเชิงปริมาณ เก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 381 คน แล้ววิเคราะห์ข้อมูลโดยหาค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ส่วนการวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง โดยเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 9 รูป/คน แล้ววิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา ผลการวิจัย พบว่า 1) การ ประเมินโครงการคุณธรรมในโรงเรียนคุณธรรม สพฐ. ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษามัธยมศึกษา นครสวรรค์โดยใช้รูปแบบการประเมิน CIPPIEST Model โดยภาพรวมอยู่ใน ระดับ เมื่อพิจารณาจากมากไปน้อย ได้แก่ ด้านกระบวนการ ด้านบริบท ด้านประสิทธิผล ด้าน ผลกระทบ ด้านปัจจัยนำเข้า ด้านการถ่ายทอดส่งต่อ และน้อยที่สุด ด้านความยั่งยืน 2) แนวทางการ พัฒนาโครงการคุณธรรมในโรงเรียนคุณธรรม สพฐ. ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่

¹ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครสวรรค์; Nakhonsawan Secondary Educational Service Area Office

²⁻³ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย; Mahachulalongkornrajavidyalaya University
Corresponding author, e-mail: nathamon.anan@gmail.com, Tel. 082-5892214

การศึกษามัชฌมศึกษานครสวรรค์ตามหลักอิทธิบาท 4 พบว่า ด้านบริบท ควรพัฒนาโครงการโรงเรียนคุณธรรม สพฐ. ที่เกิดจากความต้องการด้วยความพอใจในสิ่งแวดล้อมที่มีอยู่ ใส่ใจไม่เพิกเฉย หากเพียงในการประยุกต์หรือสร้างสื่อ อุปกรณ์ แผนโครงการ งบประมาณ รวมทั้งสร้างความเข้าใจให้แก่บุคลากรก่อนดำเนินกิจกรรมโครงการ ให้ความสำคัญในทุกขั้นตอนการดำเนินโครงการ และดำเนินการอย่างเป็นระบบ รวมทั้งมีการพิจารณาผลกระทบทั้งผลดีและผลเสียที่เกิดขึ้นที่นอกเหนือจากวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ ต้องนำมาปรับปรุงและพัฒนาต่อไป ทั้งนี้ควรสร้างความยั่งยืนพอใจ หากเพียงใส่ใจตรวจสอบอยู่ตลอดเวลา ไม่ละเลยในการตรวจสอบ นิเทศ ติดตาม โรงเรียน ต้องมีการจัดตั้งชุมชนส่งเสริมคุณธรรม มีประชาสัมพันธ์ส่งเสริมสนับสนุนคุณธรรม และสอดแทรกบูรณาการคุณธรรมไว้ในทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ ทุกกิจกรรมเพื่อความต่อเนื่องในการให้ความรู้เรื่องคุณธรรม

คำสำคัญ: การประเมินโครงการ, โรงเรียนคุณธรรม สพฐ., สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัชฌมศึกษานครสวรรค์

Abstract

The objectives of this research were 1) to evaluate the moral projects in moral schools, OBEC of schools under the Nakhon Sawan Secondary Educational Service Area Office by using the CIPPIEST Model; 2) to find guidelines for the development of moral projects in moral schools, OBEC of schools under the Nakhon Sawan Secondary Educational Service Area Office according to Iddhipada 4. This was a mixed methods research. For quantitative research, data were collected from a sample of 381 people and analyzed by frequency, percentage, mean and standard deviation. For qualitative research, a semi-structured interview form was used by collecting data from 9 key informants and analyzed by content analysis. The results of the research were as follows: 1) the evaluation of moral projects in moral schools, OBEC of schools under the Nakhon Sawan Secondary Educational Service Area Office by using the evaluation model, CIPPIEST Model, overall was at a high level. When considering from high to low, they were: process aspect, context aspect, effectiveness aspect, impact aspect, input factor, transmission aspect and the least sustainability aspect; 2) for guidelines for the development of moral projects in moral schools, OBEC of schools under the Nakhon Sawan Secondary Educational Service Area Office according to Iddhipada 4, it was found that in the aspect of context, there should be development of moral school projects OBEC that arose from the need with satisfaction in the existing environment, care, not ignore, diligent in applying or

creating media, equipment, project plans, budgets, as well as creating understanding for personnel before project activities, giving importance to every step of project implementation and operate in a systematic manner as well as considering both the good and the bad effects that occurred outside of the intended objectives and it must be improved and developed further. In this regard, sustainability, satisfaction, and diligence were constantly being monitored. Do not neglect to monitor, supervise, follow up. Schools need to set up gatherings to promote morality. There were public relations to promote moral support and integrate morality into every learning subject group. All activities for continuity in educating about morality should be done.

Keywords: Project Evaluation, Moral School OBEC, Nakhon Sawan Secondary Educational Service Area Office

บทนำ

การพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมเป็นสิ่งสำคัญในการพัฒนาเด็กและเยาวชนให้มีคุณภาพชีวิตที่ดี เป็นพลเมืองของประเทศที่มีคุณภาพ และเป็นผู้ใหญ่ที่ดีในอนาคต ดังนั้นโครงการโรงเรียนคุณธรรม สพฐ. เป็นโครงการของกระทรวงศึกษาธิการที่ดำเนินงานเพื่อสืบสานพระราชปณิธานเดินตามรอยเบื้องพระยุคลบาทของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชตามพระราชประสงค์ของสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 10 ซึ่งกระทรวงศึกษาธิการได้ดำเนินงานตามนโยบายภายใต้กรอบยุทธศาสตร์ชาติเกี่ยวกับเรื่องคุณธรรมโดยประสานความร่วมมือจากหน่วยงานและองค์กรที่ทำงานด้านคุณธรรมอย่างเป็นรูปธรรมที่ชัดเจน สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานได้กำหนดนโยบายการจัดการศึกษาที่เน้นคุณธรรม โครงการโรงเรียนคุณธรรม สพฐ. (สำนักงานคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2560) สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานครสวรรค์ ดำเนินงานมาตั้งแต่ปี 2558 และจัดโครงการต่อเนื่อง โดยจัดการเรียนรู้ที่โรงเรียน แต่ยังไม่มีการประเมินโครงการนี้ (วิระดา แก่นกระโทน, 2564, 19 เมษายน) ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะประเมินโครงการคุณธรรมในโรงเรียนคุณธรรม สพฐ. ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานครสวรรค์ โดยใช้รูปแบบการประเมิน CIPPIEST Model เป็นการพัฒนาต่อยอดจากแนวคิดของสตีฟเฟิลบีม (Daniel Stufflebeam)

การประเมิน CIPPIEST Model เป็นการประเมินที่เป็นกระบวนการแบบต่อเนื่องอย่างครบวงจร ซึ่งการประเมินโครงการนับว่าเป็นขั้นตอนที่สำคัญที่สุดของการดำเนินโครงการ ซึ่งช่วยให้ได้ข้อมูลและสารสนเทศต่าง ๆ เพื่อนำข้อมูลไปใช้ในการตัดสินใจเกี่ยวกับการวางแผนโครงการปรับปรุงโครงการ ตลอดจนเพื่อให้เกิดความสัมพันธ์ที่ระหว่างผู้ให้และผู้รับบริการ รวมถึงผลผลิตของโครงการทั้งในด้านที่พึงประสงค์และไม่พึงประสงค์ควบคู่กันไป โดยเฉพาะรูปแบบการประเมิน CIPPIEST Model ที่เป็นส่วนปรับขยายของรูปแบบการประเมิน CIPP โดยมีส่วนขยายของมิติ

การประเมินที่เพิ่มขึ้น มีความหมายครอบคลุมรวมถึงการประเมินผลผลิตเดิมและการประเมินผล
ลัพท์ (รัตนะ บัวสนธ์, 2556) ซึ่งเป้าหมายของการประเมินตามรูปแบบนี้มุ่งให้ประเมินความก้าวหน้า
(Formative Evaluation) ก่อน อาจทำหลายครั้ง จึงทำการประเมินสรุปรวม (Summative
Evaluation) ซึ่งจะทำให้ได้ข้อมูลและสารสนเทศที่ชัดเจนมากยิ่งขึ้นในการตัดสินใจเกี่ยวกับโครงการ

หลักอิทธิบาท 4 เป็นหลักแห่งการบริหาร ที่ก่อให้เกิดประสิทธิภาพในการทำงานอย่าง
มหาศาล อันสามารถที่จะให้งานนั้นบังเกิดผลตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ ซึ่งแนวทางการพัฒนา
โครงการคุณธรรมในโรงเรียนคุณธรรมให้ประสบผลสำเร็จและมีประสิทธิภาพ ผู้วิจัยจึงใช้หลักธรรม
ที่เป็นเหตุให้ประสบความสำเร็จ ซึ่งจำทำให้บรรลุถึงเป้าหมายที่มุ่งหวังไว้ ประกอบไปด้วยหลักธรรม
4 ประการ ได้แก่ ฉันทะ ความพึงพอใจในการบริหารโครงการ วิริยะ ความเพียรพยายามใน
การดำเนินโครงการ จิตตะ ความเอาใจใส่ในสิ่งที่ทำ และวิมังสา การพิจารณาใช้สติปัญญาวางแผน
(พระพรหมคุณาภรณ์ (ประยุตฺถ ปยุตฺโต), 2553) การดำเนินโครงการคุณธรรมในโรงเรียนคุณธรรม
สพฐ. ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานครสวรรค์ ตามหลักอิทธิบาท
4 ผู้บริหารหรือผู้เกี่ยวข้องในการดำเนินโครงการจะเกิดความมุ่งมั่น ใส่ใจ มีความรักงาน พอใจที่จะ
ทำด้วยใจรัก และจะพากเพียร อุทิศตนต่อการดำเนินโครงการ และใช้ปัญญาในการทำงาน โดยหมั่น
ใช้ปัญญาพิจารณาใคร่ครวญตรวจตราหาเหตุผล และตรวจสอบข้อยิ่งหย่อน เกินเลย บกพร่อง
ขัดข้องในสิ่งที่ดำเนินโครงการโรงเรียนคุณธรรม สพฐ. โดยรู้จักทดลอง วางแผน วัดผล คิดค้น
วิธีแก้ไข ปรับปรุง เพื่อจะทำให้การดำเนินงานโครงการโรงเรียนคุณธรรม สพฐ. นั้นเกิดผลลัพธ์ที่
บรรลุตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้

ด้วยเหตุผลข้างต้นที่กล่าวมาผู้วิจัยจึงสนใจ ประเมินโครงการคุณธรรมในโรงเรียน
คุณธรรม สพฐ. ตามหลักอิทธิบาท 4 ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา
นครสวรรค์ โดยใช้รูปแบบการประเมิน CIPPIEST Model เพราะเป็นการประเมินที่มีวิธีการ
ดำเนินงานอย่างชัดเจนเป็นระบบ และใช้หลักอิทธิบาท 4 ประยุกต์หาแนวทางในการบริหาร
โครงการคุณธรรมในโรงเรียนคุณธรรม สพฐ. เพื่อจะได้สารสนเทศจากการประเมินเป็นข้อมูลใน
การตัดสินใจเกี่ยวกับโครงการและเป็นประโยชน์สำหรับผู้ที่เกี่ยวข้องในการวางแผนพิจารณา
ปรับปรุงแก้ไขและขยายผลโครงการให้มีประสิทธิภาพต่อไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อประเมินโครงการคุณธรรมในโรงเรียนคุณธรรม สพฐ. ของโรงเรียนในสังกัด
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานครสวรรค์โดยใช้รูปแบบการประเมิน CIPPIEST Model
2. เพื่อหาแนวทางการพัฒนาโครงการคุณธรรมในโรงเรียนคุณธรรม สพฐ. ของโรงเรียน
ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานครสวรรค์ตามหลักอิทธิบาท 4

วิธีดำเนินการวิจัย

บทความวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงประเมิน (Evaluation Research) ประกอบด้วย

1. การวิจัยเชิงปริมาณ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้บริหาร จำนวน 65 คน และครู จำนวน 316 คน รวมทั้งสิ้น 381 คน จากโรงเรียนมัธยมในจังหวัดนครสวรรค์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครสวรรค์ จำนวน 37 โรงเรียน กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางของเครซซีและมอร์แกน (Robert V. Krejcie and Daryle W. Morgan, 1970) และวิธีการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) โดยกำหนดสัดส่วนเพื่อให้ได้กลุ่มตัวอย่างที่สมบูรณ์ ผู้วิจัยใช้วิธีการจำแนกตามสัดส่วนตามประเภทตำแหน่ง ในแต่ละโรงเรียน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบประเมิน (Assessment Form) สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์หาคุณภาพของเครื่องมือ การหาค่าความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) หาค่าความเชื่อมั่น โดยการใช้การหาค่าความเชื่อมั่นของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) ค่าสถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน โดยผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้คืนมา 381 ฉบับ แล้วนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์และประมวลผลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป ข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามที่เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ตามวิธีการของลิเคิร์ต (Likert) 5 ระดับ นำมาวิเคราะห์เพื่อรายงานค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานและแปลความหมายตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ ด้วยการหาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน

2. การวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยได้สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ซึ่งผู้เชี่ยวชาญที่ผู้วิจัยคัดเลือกโดยวิธีการเจาะจง จำนวน 9 คน จำแนกการคัดเลือกดังนี้ ผู้เชี่ยวชาญด้านโครงการโรงเรียนคุณธรรม ผู้เชี่ยวชาญด้านหลักอิทธิบาท ผู้เชี่ยวชาญด้านประเมินโครงการ เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Structured Interview) โดยแบ่งออกเป็น 2 ตอน คือ 1 เป็นคำถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์ 2 เป็นคำถามเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาโครงการคุณธรรมในโรงเรียนคุณธรรม สพฐ. ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครสวรรค์ตามหลักอิทธิบาท 4 แบบสัมภาษณ์เพื่อหาแนวทางในการบริหารโครงการคุณธรรมในโรงเรียนคุณธรรม สพฐ. ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครสวรรค์ตามหลักอิทธิบาท 4 ใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) สรุปประเด็นสำคัญแล้วนำเสนอในลักษณะความเรียง

สรุปผลการวิจัย

1. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบประเมิน ผู้วิจัยได้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลของผู้บริหาร และครูผู้สอน จากกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 37 โรงเรียน ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครสวรรค์ ใช้การวิเคราะห์โดยการหาค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) พิจารณาเป็นภาพรวมและรายด้าน พบว่า การประเมินโครงการคุณธรรมในโรงเรียนคุณธรรม สพฐ. ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครสวรรค์โดยใช้รูปแบบการประเมิน CIPPIEST Model โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.07$,

S.D.=0.35) และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ระดับสูงสุด คือด้านกระบวนการ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.24$, S.D.=0.21) รองลงมา คือ ด้านบริบท อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.18$, S.D.=0.41) ส่วน ลำดับต่ำที่สุด คือ ด้านความยั่งยืน อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.91$, S.D.=0.47)

2. แนวทางการพัฒนาโครงการคุณธรรมในโรงเรียนคุณธรรม สพฐ. ด้านบริบท (Context) ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครสวรรค์ตามหลักอิทธิบาท 4 ผู้วิจัยได้นำผลการวิเคราะห์แสดงความความคิดเห็นและข้อเสนอแนะที่สอดคล้องกันของผู้ให้ข้อมูลสำคัญทั้ง 9 รูป/คน มาสังเคราะห์เป็นแนวทางการพัฒนาโครงการคุณธรรมในโรงเรียนคุณธรรม สพฐ. ตามหลักอิทธิบาท 4 ดังนี้

ด้านบริบท (Context) ผู้บริหารจะต้องพัฒนาโครงการคุณธรรมที่เกิดจากความ ต้องการโดยความพอใจ ขยัน รักรงานที่ทำ ทำให้ใจจดจ่ออยากทำ รวมถึงการวางแผนในส่วนของ โครงสร้างการบริหารงานด้านคุณธรรมในกิจกรรมต่าง ๆ เป็นเรื่องสำคัญ จะทำให้การดำเนินงาน เป็นไปได้อย่างราบรื่น ไม่มีข้อผิดพลาดมาก ด้านปัจจัยนำเข้า (Input) ผู้บริหารต้องมีการจัดลำดับ ความสำคัญของโครงการ มีการแต่งตั้งคณะทำงานด้านอาคารสถานที่ และสภาพแวดล้อม จัดทำ โครงการ กิจกรรม เพื่อให้มีบรรยากาศสภาพแวดล้อมที่เหมาะสม แก่การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ด้าน คุณธรรม

ด้านกระบวนการ (Process) ผู้บริหารควรมุ่งให้ความสำคัญกับความต้องการและ ความพึงพอใจของผู้รับบริการ สร้างกระบวนการให้ดี จัดลำดับความคิดสำคัญแต่ละขั้นตอน และทุก ขั้นตอนมีความสำคัญต่อโครงการ ผู้บริหารต้องพัฒนาพร้อมกันอย่างเป็นระบบครบวงจร PDCA ทุก องค์ประกอบของระบบโรงเรียน

ด้านผลกระทบ (Impact) ผู้บริหารควรพิจารณาผลกระทบที่เกิดขึ้นทั้งด้านดีและ 'ไม่ดี' ที่นอกเหนือจากวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ มาพิจารณาว่ามีความสำเร็จใดบ้างหรือข้อปรับปรุงใดบ้าง ที่เพิ่มเติม และนำความสำเร็จหรือข้อปรับปรุงนั้นมาดำเนินการพัฒนาต่อไปหรือนำมาแก้ไขปรับปรุง

ด้านประสิทธิผล (Effectiveness) ผู้บริหารควรพอใจในผลสำเร็จที่เกิดขึ้นจากการ ที่ได้พัฒนาด้วยความตั้งใจในการดำเนินกิจกรรมในทุก ๆ ขั้นตอน ด้วยความเพียรพยายาม เอาใจใส่ สนใจมุ่งมั่นในการที่จะพัฒนาองค์กรให้เจริญยิ่ง ๆ ขึ้นไปและใช้ปัญญาในการคิดวางแผนในการ พัฒนาด้านคุณธรรมตามลำดับ

ด้านความยั่งยืน (Sustainability) ผู้บริหารควรพัฒนาโรงเรียนคุณธรรม มุ่งเน้นให้ กระทำทั้งโรงเรียนและอย่างมีส่วนร่วม ทำต่อเนื่องสม่ำเสมอ จะทำให้ได้รับความร่วมแรงร่วมใจจาก ทุกคนในโรงเรียน ทั้งนักเรียน ครู ผู้บริหาร บุคลากรคณะกรรมาธิการสถานศึกษา และชุมชนใกล้เคียง จึงทำให้โรงเรียนบรรลุผลสำเร็จอีกหลายประการ

ด้านการถ่ายทอดส่งต่อ (Transportability) ผู้บริหารควรมอบหมายให้ครูนำ ความรู้ด้านคุณธรรมไปปรับใช้ในการสอน มีการแลกเปลี่ยนความรู้หรือกิจกรรมที่ทำกับสถานศึกษา ที่เข้าร่วมโครงการโรงเรียนคุณธรรมของ สพฐ. นำผลการดำเนินงานและความสำเร็จมา

ประชาสัมพันธ์ในเว็บไซต์ วารสารของโรงเรียน หรือจดหมายข่าว หรือเผยแพร่ในท้องถิ่น รวมทั้ง รายงานผลการดำเนินงานต่อกรรมการสถานศึกษาและเครือข่ายผู้ปกครองทราบ

อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิจัยเรื่อง “การประเมินโครงการคุณธรรมในโรงเรียนคุณธรรม สพฐ. ตามหลักอิทธิบาท 4 ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครสวรรค์” เป็นการสอบถามและเก็บข้อมูลจากผู้บริหาร ครู ในโรงเรียนมัธยมศึกษาในจังหวัดนครสวรรค์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครสวรรค์ ผลการวิจัย พบว่า

1. การประเมินโครงการคุณธรรมในโรงเรียนคุณธรรม สพฐ. ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครสวรรค์ทั้ง 7 ด้าน มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก โดยด้านกระบวนการ (Process) มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาได้แก่ ด้านบริบท (Context) ด้านประสิทธิผล (Effectiveness) ด้านผลกระทบ (Impact) ด้านปัจจัยนำเข้า (Input) ด้านการถ่ายทอดส่งต่อ (Transportability) ส่วนด้านความยั่งยืน (Sustainability) มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ทั้งนี้เพราะผู้บริหารของโรงเรียนมัธยมในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครสวรรค์ ให้ความสำคัญต่อกระบวนการหรือการดำเนินการจัดโครงการโรงเรียนคุณธรรม การแต่งตั้งบุคลากรรับผิดชอบโครงการ และมีการประชุมวางแผนของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในโครงการที่ครบวงจร PDCA ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของมนิดา เจริญภูมิ (2559) พบว่า ผลการประเมินฉบับที่ 1 สำหรับผู้บริหาร และครู ในภาพรวม ทั้ง 4 ด้าน คือ ด้านบริบท ด้านปัจจัยนำเข้า ด้านกระบวนการ ด้านผลผลิต มีผลการประเมินโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยด้านที่มีผลการประเมินสูงสุด คือ ด้านกระบวนการ ด้านบริบท ด้านปัจจัยนำเข้า ด้านผลผลิต ตามลำดับ

2. แนวทางการพัฒนาโครงการคุณธรรมในโรงเรียนคุณธรรม สพฐ. ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครสวรรค์ตามหลักอิทธิบาท 4 1) การพัฒนาโครงการคุณธรรมในโรงเรียนคุณธรรม สพฐ.

ด้านบริบท (Context) ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครสวรรค์ตามหลักอิทธิบาท 4 ผู้บริหารจะต้องพัฒนาโครงการคุณธรรมที่เกิดจากความต้องการโดยความพอใจ ชยัน รักรงานที่ทำ ทำให้ใจจดจ่ออยากทำ รวมถึงการวางแผนในส่วน of โครงสร้างการบริหารงานด้านคุณธรรมในกิจกรรมต่าง ๆ เป็นเรื่องสำคัญ จะทำให้การดำเนินงานเป็นไปได้อย่างราบรื่น ไม่มีข้อผิดพลาดมาก ต้องค้นหาบริบทของโรงเรียนก่อนว่ามีบริบทในด้านไหนบ้างที่อยู่ท่ามกลางสิ่งแวดล้อมที่ดี หรือสิ่งแวดล้อมที่มีแต่สิ่งไม่ดี มีความเข้าใจในบริบทที่บริหาร พึงพอใจในเอกลักษณ์คุณธรรมที่โรงเรียนมี และความพึงพอใจจะนำมาซึ่งการพัฒนาให้คุณธรรมเกิดขึ้นกับผู้ที่เกี่ยวข้อง ผู้บริหารจะต้องมีความภาคภูมิใจในการสร้างความพอใจในโครงการให้เกิดขึ้นแก่บุคลากรในโรงเรียนนั้น ๆ และจะต้องทำอย่างต่อเนื่อง รวมทั้งต้องมีความเอาใจใส่ในโครงสร้างการบริหารงานด้านคุณธรรมของโรงเรียน เพราะโครงสร้างเป็นสิ่งสำคัญ เปรียบเสมือนรากฐาน ถ้ารากฐานมั่นคงชัดเจนและแข็งแรง จะทำให้การดำเนินงานโครงการ

คุณธรรมออกมาดี นอกจากนี้ผู้บริหารยังต้องเอาใจใส่ รับผิดชอบงาน ตั้งใจในการกำหนดวัตถุประสงค์ การวางโครงสร้างที่ชัดเจน สามารถนำไปใช้พัฒนาในการจัดกิจกรรมให้บรรลุเป้าหมาย สอดคล้องกับงานวิจัยของจักรี วงศ์อักษร (2560) พบว่า แนวทางการยกระดับประสิทธิภาพการดำเนินงานโรงเรียนคุณธรรม สพฐ. สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 23 ผลการวิจัยพบว่า การจัดทำโครงการคุณธรรมที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ให้ลดลง ต้องมีโครงการพัฒนาคุณธรรม และวิธีการส่งเสริมคุณธรรมที่หลากหลาย เหมาะสมต่อบริบทของโรงเรียนและชุมชน

ด้านปัจจัยนำเข้า (Input) ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครสวรรค์ตามหลักอิทธิบาท 4 ผู้บริหารต้องมีการจัดลำดับความสำคัญของโครงการให้ผู้ที่เกี่ยวข้องเกิดความพอใจ เอาใจใส่ในโครงการตรวจสอบอยู่ตลอดเวลา สร้างแรงบันดาลใจให้เกิดขึ้น ความอึดใจ พยายามให้เกิดขึ้นในโครงการนั้น ต้องมีการแต่งตั้งคณะทำงานด้านอาคารสถานที่ และสภาพแวดล้อม จำทำโครงการ กิจกรรม เพื่อให้มีบรรยากาศสภาพแวดล้อมที่เหมาะสม แก่การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ด้านคุณธรรม สร้างความรักในการทำงานด้านคุณธรรม มีการวางแผนในการสร้างแหล่งเรียนรู้ด้านคุณธรรม ชักชวน แนะนำให้ผู้เรียนมีความสนใจใฝ่รู้ ใฝ่เรียน ปลูกเร้าให้มีความกล้าคิด กล้าพูด กล้าทำในกระบวนการการเรียนรู้ต่าง ๆ ซึ่งแจ้งให้ทราบให้เห็นผลของการเรียน การศึกษา ด้วยการใช้กระบวนการทางปัญญา สอดคล้องกับงานวิจัยของปฏิวัติ ใจเมือง (2564) พบว่า การดำเนินงานโครงการกิจกรรมคุณธรรม จริยธรรมของโรงเรียนซีเหล็กพิทยาคม โดยรวมทั้งสี่ด้านอยู่ในระดับมาก และแนวทางตามข้อเสนอแนะการประเมินโครงการคุณธรรมจริยธรรมของโรงเรียนซีเหล็กพิทยาคม พบว่า โรงเรียนควรกำหนดนโยบายเกี่ยวกับการพัฒนาคุณธรรมให้ชัดเจน และควรมีกิจกรรมที่อยู่ภายในโครงการให้สามารถนำมาปฏิบัติได้จริง ควรมีกิจกรรมที่มีความเหมาะสมกับความสามารถ มีอาคารสถานที่ในการปฏิบัติกิจกรรมของโครงการอย่างเหมาะสมและเพียงพอ

ด้านกระบวนการ (Process) ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครสวรรค์ตามหลักอิทธิบาท 4 ผู้บริหารควรมุ่งให้ความสำคัญกับความต้องการและความพึงพอใจของผู้รับบริการ ทุกคนต้องมีจิตสำนึกของการสร้างคุณภาพและความเป็นเลิศด้านคุณธรรม อย่างต่อเนื่องและมีประสิทธิภาพ ผู้บริหารต้องให้ทุกคนมีส่วนร่วม เข้าใจและยอมรับในการสร้างคุณธรรมให้เกิดขึ้นตลอดเวลา อีกทั้งยังต้องกำกับติดตามแผนงานโครงการด้วยความพอใจ ความรักงาน กระทำต่อเนื่อง เอาใจใส่รับผิดชอบงานตรวจสอบแผนงานโครงการโดยการใช้ วิจารณ์ญาณคือความเข้าใจ สร้างกระบวนการให้ดี จัดลำดับความคิดสำคัญแต่ละขั้นตอน และทุกขั้นตอนมีความสำคัญต่อโครงการ ผู้บริหารต้องพัฒนาพร้อมกันอย่างเป็นระบบครบวงจร PDCA ทุกองค์ประกอบของระบบโรงเรียน ติดตั้งการเข้าสู่ระบบภาระงานที่ทำอยู่ปกติ เพื่อให้เกิดผลตามเป้าหมายทุกขั้นตอนของกระบวนการโดยอาศัยการพัฒนาตนเองของผู้ที่เกี่ยวข้องอย่างต่อเนื่อง หรือนำการพัฒนาคุณธรรมเข้ามาไว้ในแผนการจัดการเรียนรู้ในทุกวิชา เพราะผลลัพธ์ของแต่ละวิชา จะมีการสะท้อนวิสัยทัศน์ หลักการ จุดหมาย ของหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน

พุทธศักราช 2551 และยังสะท้อนคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ค่านิยม 12 ประการในการเรียนการสอนอีกด้วย นอกจากนี้การบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน โรงเรียนมีอำนาจหน้าที่ รับผิดชอบ มีอิสระความคล่องตัวในการคิดตัดสินใจในการบริหารจัดการด้านต่าง ๆ โดยมีคณะกรรมการสถานศึกษา ร่วมบริหารให้เป็นไปตามความต้องการของผู้เรียน ผู้ปกครอง และชุมชน เป็นการกระจายอำนาจร่วมตัดสินใจ ร่วมประเมินผลสร้างความเป็นเจ้าของ เมื่อได้บริหารงานได้มีการใช้หลักธรรมาภิบาล สอดคล้องกับงานวิจัยของจักรกฤษณ์ โปตาพล (2560) พบว่า ด้านกระบวนการโดยภาพรวม มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก โดยเฉพาะข้อที่ว่า การจัดแบ่งงาน แบ่งหน้าที่ มอบหมายงานในแต่ละฝ่ายมีความเหมาะสม นอกจากนี้จะต้องมีการวางแผนจัดคนให้ตรงกับงาน ทำให้การดำเนินงานเป็นไปด้วยความราบรื่น และเมื่อลงมือปฏิบัติตามกำหนดการที่วางแผนไว้อย่างเป็นขั้นตอน ถึงแม้จะเกิดปัญหา ก็สามารถปรับปรุงแก้ไขได้ เพราะได้มีการดำเนินตามกระบวนการ PDCA หรือกระบวนการบริหารตามวงจรเดมมิง

ด้านผลกระทบ (Impact) ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษา นครสวรรค์ตามหลักอิทธิบาท 4 ผู้บริหารควรพิจารณาผลกระทบที่เกิดขึ้นทั้งด้านดีและไม่ดี จากการประเมินและสรุปผลการดำเนินการโครงการโรงเรียนคุณธรรม สพฐ. ที่นอกเหนือจากวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ มาพิจารณาว่ามีความสำเร็จใดบ้างหรือข้อปรับปรุงใดบ้างที่เพิ่มเติม และนำความสำเร็จหรือข้อปรับปรุงนั้นมาดำเนินการพัฒนาต่อไปหรือนำมาแก้ไขปรับปรุง ผลกระทบด้านดีที่เกิดขึ้นควรยอมรับและพัฒนาไปตามเหตุตามปัจจัยที่เกิดขึ้น ใส่ใจในการที่จะปรับปรุงพัฒนาให้ดีขึ้น โดยการใช้ปัญญาหาเหตุผลในการพัฒนาไปตามหลักของอิทธิบาท 4 เพื่อจุดมุ่งหมายปลายทางของความสำเร็จ สอดคล้องกับงานวิจัยของตลนภา การ์ักษ์ (2556) พบว่า บัณฑิตโครงการส่งเสริมเด็กดีมีคุณธรรมเข้าศึกษา มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์วิทยาเขตกำแพงแสนว่า บัณฑิตมีทักษะการเรียนรู้ สามารถเรียนรู้งานได้รวดเร็ว มีจิตอาสา ช่วยเหลืองานเป็นอย่างดี มีความสัมพันธ์ที่ดีกับเพื่อนร่วมงาน

ด้านประสิทธิผล (Effectiveness) ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษา นครสวรรค์ตามหลักอิทธิบาท 4 ผู้บริหารควรพอใจในผลสำเร็จที่เกิดขึ้นจากการที่ได้พัฒนาด้วยความตั้งใจในการดำเนินกิจกรรมในทุก ๆ ขั้นตอน ด้วยความเพียรพยายาม เอาใจใส่ สนใจมุ่งมั่นในการที่จะพัฒนาองค์กรให้เจริญยิ่ง ๆ ขึ้นไปและใช้ปัญญาในการคิดวางแผนในการพัฒนาด้านคุณธรรมตามลำดับ ผู้บริหารนำผลจากการประเมินโครงการคุณธรรมมาพิจารณาว่า เป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้หรือไม่ มีประเด็นใดบ้างที่มีผลการประเมินอยู่ในระดับสูงสุด และประเด็นใดบ้างที่อยู่ระดับต่ำ เราควรจะต้องนำไปปรับปรุงและนำมาวางแผนเพื่อพัฒนาต่อยอดต่อไป เพื่อช่วยให้โรงเรียนมีคุณธรรม อีกทั้งส่งเสริมให้ทุกคนมีสติ มีความคิดที่ถูกต้องที่จะปฏิบัติตนอยู่ในวินัยของส่วนรวมได้ สอดคล้องกับงานวิจัยของยุวดี คำเงิน (2561) พบว่า การหาแนวทางที่เหมาะสมในการดำเนินโครงการพัฒนาจิตสาธารณะของนักเรียนในโรงเรียน ด้านผลผลิต ผู้เชี่ยวชาญได้เสนอแนวทาง การประชุมชี้แจง วางแผนการดำเนินโครงการ ความร่วมมือจากหน่วยงานในท้องถิ่น ติดตาม และประเมิน ผลสรุปผลเมื่อสิ้นสุดการดำเนินโครงการ การติดตามผล

การปฏิบัติงาน อุปสรรค ปัญหา ข้อเสนอแนะ และสรุปผลรายงานการดำเนินโครงการพัฒนาจิต
สาธารณะเพื่อนำผลมาพัฒนาต่อยอดในลำดับต่อไป

ด้านความยั่งยืน (Sustainability) ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่
การศึกษามัธยมศึกษานครสวรรค์ตามหลักอิทธิบาท 4 ผู้บริหารควรพัฒนาโรงเรียนคุณธรรม มุ่งเน้น
ให้กระทำทั้งโรงเรียนและอย่างมีส่วนร่วม ทำต่อเนื่องสม่ำเสมอ จะทำให้ได้รับความร่วมแรงร่วมใจ
จากทุกคนในโรงเรียน ทั้งนักเรียน ครู ผู้บริหาร บุคลากรคณะกรรมการสถานศึกษา และชุมชน
ใกล้เคียง จึงทำให้โรงเรียนบรรลุผลสำเร็จอีกหลายประการ ผู้บริหารควรมีการแต่งตั้งคณะกรรมการ
ดำเนินโครงการคุณธรรม เพื่อขับเคลื่อนงานและพัฒนางานต่อไป รวมทั้งสร้างความรู้ความเข้าใจแก่
คณะครูและบุคลากร นักเรียนเพื่อชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของคุณธรรม ผู้บริหารควรสร้างความ
ยั่งยืนด้วยการจัดโครงการหรือกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง อันเกิดจากความพอใจ พากเพียรใส่ใจ
ตรวจสอบอยู่ตลอดเวลา ไม่ละเลยในการตรวจสอบ นิเทศ ติดตาม โรงเรียนต้องมีการจัดตั้งชุมชน
ส่งเสริมคุณธรรม มีประชาสัมพันธ์ส่งเสริมสนับสนุนคุณธรรม และสอดแทรกบูรณาการคุณธรรมไว้
ในทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ ทุกกิจกรรมเพื่อความต่อเนื่องในการให้ความรู้เรื่องคุณธรรม เกิด
นวัตกรรมการพัฒนาคุณธรรมที่นำไปใช้ได้จริง สอดคล้องกับงานวิจัยของธนาวิทย์ กางการ และ
คณะ (2564) พบว่า มีความพึงพอใจต่อโครงการพัฒนาเด็กและเยาวชนด้านคุณธรรมจริยธรรม อยู่ใน
ระดับมาก และผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เพื่อหาแนวทางในการบริหารจัดการ ต้องมี
การวางแผนงาน และบริการอย่างมีระบบ มีการแต่งตั้ง เจ้าหน้าที่รับผิดชอบเป็นลายลักษณ์อักษร
จัดหาเพิ่มและฝึกอบรมควรมีการวางแผนเพิ่มเติม มีการวางแผนร่วมกับวิทยากร ประชาสัมพันธ์
ก่อนจัดโครงการ มีการประสานงานและมอบหมายให้ชัด

ด้านการถ่ายทอดส่งต่อ (Transportability) ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขต
พื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานครสวรรค์ ตามหลักอิทธิบาท 4 ผู้บริหารควรมอบหมายให้ครูนำความรู้
ด้านคุณธรรมไปปรับใช้ในการสอน มีการแลกเปลี่ยนความรู้หรือกิจกรรมที่ทำกับสถานศึกษาที่เข้า
ร่วมโครงการโรงเรียนคุณธรรมของ สพฐ. นำผลการดำเนินงานและความสำเร็จมาประชาสัมพันธ์ใน
เว็บไซต์ วารสารของโรงเรียน หรือจดหมายข่าว หรือเผยแพร่ในท้องถิ่น รวมทั้งรายงานผลการ
ดำเนินงานต่อกรรมการสถานศึกษาและเครือข่ายผู้ปกครองทราบ นอกจากนี้ยังมีการจัดทำโครงการ
คุณธรรมเพื่อให้ฝึกฝนพฤติกรรมที่พึงประสงค์เรียนรู้การสร้างคุณงามความดีเพื่อบรรลุเป้าหมาย
และพฤติกรรมเชิงบวกที่โรงเรียนกำหนดไว้ ตลอดจนเผยแพร่แลกเปลี่ยนเรียนรู้ในแต่ละกลุ่มบุคคล
ได้แก่ ครู นักเรียน กลุ่มผู้ปกครอง ชุมชน และเครือข่ายผู้บริหาร โดยจัดให้มีการแลกเปลี่ยนนี้รอบ
ใหม่หมุนเวียนไปตลอด ซึ่งเป็นการถ่ายทอดความรู้ด้านคุณธรรมได้อย่างถูกต้องและต่อเนื่อง
สอดคล้องกับงานวิจัยของพระมหารัตน์ อินธิสิทธิ์ (ติกขปัญญา) (2553) พบว่า แนวทาง การ
แลกเปลี่ยนเรียนรู้และถอดบทเรียน เป็นการเรียนรู้การดำเนินการพัฒนาโรงเรียนคุณธรรม สพฐ. ว่า
ในแต่ละขั้นตอนการปฏิบัติงาน มีปัญหาและอุปสรรคเกิดกระบวนการ PLC (Professional
Learning Community) ทั้งเต็มรูปแบบและกึ่งรูปแบบ ผู้บริหาร ครู นักเรียน และผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง
เพื่อจะได้องค์ความรู้ในการปฏิบัติงานให้ดียิ่งขึ้น

องค์ความรู้ใหม่

แนวทางการพัฒนาโครงการคุณธรรมในโรงเรียนคุณธรรม สพฐ. ตามหลักอิทธิบาท 4 ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครสวรรค์ ทั้ง 7 ด้าน คือ

1. ด้านบริบท ผู้บริหารจะต้องพัฒนาโครงการคุณธรรมที่เกิดจากความต้องการโดยความพอใจในสิ่งแวดล้อมที่มีอยู่ หรือต้องเพียรพยายามสร้างสภาพแวดล้อม บริบทให้เอื้อต่อการส่งเสริมคุณธรรม โดยใส่ใจ ไม่เพิกเฉย หรือไม่มองว่าการสร้างสภาพแวดล้อมที่จะก่อให้เกิดคุณธรรมเป็นปัญหา

2. ด้านปัจจัยนำเข้า ผู้บริหารต้องมีการจัดลำดับความสำคัญของโครงการ มีความเพียรพยายามประยุกต์สื่อ อุปกรณ์ต่าง ๆ มีการแต่งตั้งคณะทำงาน แผนโครงการ งบประมาณ รวมทั้งการสร้างเสริมความเข้าใจด้านคุณธรรมให้แก่บุคลากรก่อนดำเนินกิจกรรมโครงการ จัดทำโครงการกิจกรรม เพื่อให้ปัจจัยนำเข้าที่ความเหมาะสม ต่อการจัดกิจกรรมโครงการโรงเรียนคุณธรรม สพฐ. ให้บรรลุวัตถุประสงค์ โดยผู้บริหารและผู้ที่เกี่ยวข้องต้องพิจารณา ไตรตรอง ใส่ใจ ไม่เพิกเฉย และใช้ปัญญาในการพัฒนาด้านปัจจัยนำเข้า

3. ด้านกระบวนการ ผู้บริหารควรมุ่งให้ความสำคัญกับความต้องการและความพึงพอใจของผู้รับบริการ สร้างกระบวนการให้ดี จัดลำดับความสำคัญแต่ละขั้นตอน และทุกขั้นตอนมีความสำคัญต่อโครงการ ผู้บริหารต้องพัฒนาพร้อมกันอย่างเป็นระบบครบวงจร PDCA

4. ด้านผลกระทบ ผู้บริหารไม่ควรเพิกเฉยต่อผลกระทบที่เกิดขึ้นระหว่างการดำเนินโครงการ ไม่ว่าจะเป็ผลดี หรือผลเสีย ควรพิจารณาผลกระทบที่เกิดขึ้นที่นอกเหนือจากวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ และนำความสำเร็จหรือข้อปรับปรุงนั้นมาดำเนินการพัฒนาต่อไปหรือนำมาแก้ไขปรับปรุง

5. ด้านประสิทธิผล ผู้บริหารควรนำผลลัพธ์หลังการประเมินโครงการเมื่อสิ้นสุดกิจกรรมมาประเมินว่าบรรลุตามวัตถุประสงค์หรือไม่ ถ้าบรรลุควรนำผลมาพัฒนาในการตั้งเป้าหมายให้เพิ่มสูงขึ้นในปีต่อไป และนำผลมาจัดอบรมในการให้ความรู้ด้านคุณธรรม เพื่อให้ผู้บริหารและผู้ที่เกี่ยวข้องเกิดความเข้าใจในการจะนำความรู้ไปพัฒนานาต่อ เพื่อให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ให้สูงขึ้น

6. ด้านความยั่งยืน ผู้บริหารควรสร้างความยั่งยืนด้วยการจัดโครงการหรือกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง อันเกิดจากความพอใจ พากเพียรใส่ใจตรวจสอบอยู่ตลอดเวลา ไม่ละเลยในการตรวจสอบ นิเทศ ติดตาม โรงเรียนต้องมีการจัดตั้งชุมชนส่งเสริมคุณธรรม มีประชาสัมพันธ์ส่งเสริมสนับสนุนคุณธรรม และสอดแทรกบูรณาการคุณธรรมไว้ในทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ ทุกกิจกรรมเพื่อความต่อเนื่องในการให้ความรู้เรื่องคุณธรรม เกิดนวัตกรรมการพัฒนาคุณธรรมที่นำไปใช้ได้จริง

7. ด้านการถ่ายทอดส่งต่อ ผู้บริหารควรมอบหมายให้ครูนำความรู้ด้านคุณธรรมไปปรับใช้ในการสอน มีการแลกเปลี่ยนความรู้หรือกิจกรรมที่ทำกับสถานศึกษาที่เข้าร่วมโครงการโรงเรียนคุณธรรมของ สพฐ. นำผลการดำเนินงานและความสำเร็จมาประชาสัมพันธ์ในเว็บไซต์ วารสารของ

โรงเรียน หรือจดหมายข่าว หรือเผยแพร่ในท้องถิ่น รวมทั้งรายงานผลการดำเนินงานต่อกรรมการสถานศึกษาและเครือข่ายผู้ปกครอง

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. ผู้บริหารสถานศึกษา สามารถนำผลวิจัยการประเมินโครงการโรงเรียนคุณธรรม ไปกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าประสงค์ กลยุทธ์จัดทำแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษา
2. สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครสวรรค์ ควรกำหนดนโยบายที่ช่วยส่งเสริมการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่มุ่งพัฒนาคุณธรรมเข้าไปในแผนการจัดการเรียนรู้ของทุกรายวิชา เพื่อให้มีผลสัมฤทธิ์ทางด้านคุณธรรมของผู้เรียนสูงขึ้น
3. ผู้บริหารสถานศึกษาสามารถนำไปเป็นแนวทางการกำหนดโครงสร้างการจัดโครงการโรงเรียนคุณธรรม สพฐ. เพื่อส่งเสริมคุณธรรมให้แก่ครู นักเรียน หรือผู้ที่เกี่ยวข้อง

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

1. สถานศึกษาควรกำหนดแผนกลยุทธ์แผนปฏิบัติการประจำปี ที่ชัดเจนและสอดคล้องกับนโยบายของโครงการโรงเรียนคุณธรรม สพฐ.
2. สถานศึกษาควรมีการประเมินโครงการคุณธรรมเพื่อนำผลมาปรับปรุงโครงการโรงเรียนคุณธรรม สพฐ.
3. สถานศึกษาให้นักเรียน ครู และบุคลากรในโรงเรียนมีส่วนร่วมและแสดงความคิดเห็นในการจัดกิจกรรมพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมเพื่อให้เหมาะสมกับตัวนักเรียนและบริบทของทางโรงเรียน
4. สถานศึกษาควรจัดหาวัสดุอุปกรณ์และวิทยากรที่มีความสามารถเฉพาะทางตรงกับความต้องการของนักเรียน
5. สถานศึกษาควรจัดหางบประมาณที่ใช้ในการดำเนินโครงการพัฒนาคุณธรรมให้มีความเพียงพอและเหมาะสม
6. สถานศึกษาควรมีการจัดกิจกรรมพัฒนาคุณธรรมอย่างต่อเนื่อง
7. สถานศึกษาควรมีการประกอบ หรือจัดกิจกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับโครงการพัฒนาคุณธรรม

เอกสารอ้างอิง

จักรกฤษณ์ โปตาพล. (2560). การประเมินโครงการค่ายพัฒนาและบำเพ็ญสาธารณประโยชน์ของนักศึกษา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีล้านช้าง จังหวัดเลย ประจำปี 2560. (วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา). บัณฑิตศึกษา: มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย.

- จักรี วงศ์อักษร. (2560). *ประสิทธิผลการดำเนินงานโรงเรียนคุณธรรม สพฐ. สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 23*. (วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา). บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.
- ดลนภา การักษ์. (2556). การประเมินโครงการส่งเสริมเด็กดีมีคุณธรรม เข้าศึกษามหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตกำแพงแสน. (วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนศึกษา). บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ธนาวิทย์ กางการ และคณะ. (2564). การประเมินผลโครงการพัฒนาเด็กด้านคุณธรรมจริยธรรมขององค์การบริหารส่วนตำบล ในอำเภอเมือง จังหวัดชัยภูมิ. *วารสารวิทยาลัยนครราชสีมา (สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์)*, 11(3), 167-180.
- ปฎิวัติ ใจเมือง. (2564). การประเมินโครงการคุณธรรม จริยธรรม ของโรงเรียนซีเหล็กพิทยาคม อำเภออาจสามารถ สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดร้อยเอ็ด. *วารสารมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด*, 5(2), 67-77.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ประยุทฺธ ปยุตฺโต). (2553). *พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม*. (พิมพ์ครั้งที่ 19). กรุงเทพฯ: บริษัทเอสอาร์พริ้นติ้งแมสโปรดักส์ จำกัด.
- พระมหารดศรี อินธิสิทธิ์ (ติกขปัญโญ). (2563). *การบริหารโครงการโรงเรียนคุณธรรม สพฐ. ต้นแบบ: กรณีศึกษาโรงเรียนในจังหวัดสกลนคร*. (วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา). บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.
- มนิดา เจริญภูมิ. (2559). *การประเมินโครงการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมของนักเรียนโรงเรียนเวงน้อยศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 25 โดยประยุกต์ใช้รูปแบบ CIPPIEST*. (วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาวิจัยและการประเมินผลการศึกษา). บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.
- ยุวดี คำเงิน. (2561). *การประเมินโครงการพัฒนาจิตสาธารณะของนักเรียนในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 23*. (วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา). บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.
- รัตนะ บัวสนธ์. (2556). รูปแบบการประเมิน CIPP และ CIPIEST มโนทัศน์ที่คลาดเคลื่อนและถูกต้องในการใช้ CIPP and CIPIEST Evaluation Models: Mistaken and Precise Concepts of Applications. *วารสารศิลปการศึกษาศาสตร์วิจัย*, 5(2), 7-24.
- วิระดา แก่นกระโทน. (19 เมษายน 2564). *โครงการโรงเรียนคุณธรรม สพฐ.* (นางสาวณัฐมน อนันต์, ผู้สัมภาษณ์).
- สำนักงานคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2560). *โรงเรียนคุณธรรม สพฐ.: มาตรฐานและตัวชี้วัด*. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน.

Krejcie., R.V., & D.W. Morgan. (1970). Determining Sample Size for Research Activities. *Educational and Psychological Measurement*, 30(3), 607-610.